

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อังกแล้ว) กล่าวถึง Ecotourism ว่าเป็นสิ่งทีได้รับความสนใจมาก และมีผู้ที่พยายามบัญญัติศัพท์เป็นภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น นิเวศสัญจร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ แต่สำหรับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แทนคำว่า Ecotourism

- ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) มีผู้ให้ความหมายไว้ค่อนข้างหลากหลาย ซึ่งก็มีความสอดคล้องกันอยู่ Hector Ceballos-Lascurain (1990, อ้างถึงในชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ, 2538) เป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายไว้ว่า Ecotourism เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งทีเกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่าตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรม ทีปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น ในประเด็นเดียวกัน Elizabeth Boo (1991, อ้างถึงในสุภาวดี มีสิทธิ์ และคณะ, 2545) ให้ความหมายคล้ายคลึงกันว่า เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติทีเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม Raff Buckley แห่ง International Centre of Ecotourism Research of Griffith University ประเทศออสเตรเลีย (2000, อ้างถึงในอุไรวรรณ ตองกาย, 2545) นิยามว่า เป็นการท่องเที่ยวทีถูกจัดการดูแลอย่างยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและ/หรือสิ่งแวดล้อมเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และสร้างความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยว

สำหรับในประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (1995, อ้างถึงในชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ, อ้างแล้ว) ให้ความหมายว่า คือการท่องเที่ยวทีเข้าไปสัมผัสธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีความรู้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ความหมายยังได้รวมไปถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจะต้องได้รับการรักษาไว้ ในความหมายเดียวกัน กราเดซ พย์ตวิเชียร์ (2539, อ้างถึงในสุภาวดี มีสิทธิ์, อ้างแล้ว) กล่าวว่า เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ทีเป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น มีขอบเขตซึ่งจำกัด โดยรูปแบบและสถานที่ ตลอดจนในเรื่องกลุ่มนักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (จุดสสารการท่องเที่ยว, 2542) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า เป็นการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมี การให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และ ปุสดี อากมานนท์ มอนซอน และคณะ (1992, อ้างถึงในสุทธิพิศ ชูชาติ และคณะ, อ้างแล้ว) ให้คำนิยามไว้ว่าหมายถึงการท่องเที่ยวชมธรรมชาติหรือการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาความเป็นมาของธรรมชาติ โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาใดๆ หรือเป็นธรรมชาติ แท้ ๆ ซึ่งรวมไปถึงวิถีชีวิตทัศน ภูมิประเทศ น้ำ พืช และสัตว์ป่า

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการเรียนรู้ และเพลิดเพลินกับทัศนียภาพของพืชพรรณ และสัตว์ป่า รวมถึงวัฒนธรรมของคน ในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

- องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, อ้างถึงในทีมวิจัยชาวบ้านป่าเหมี้ยง, 2547) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบหลัก (Key Elements) ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นมิติ 4 ด้าน คือ

องค์ประกอบแรก เป็นองค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity of Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

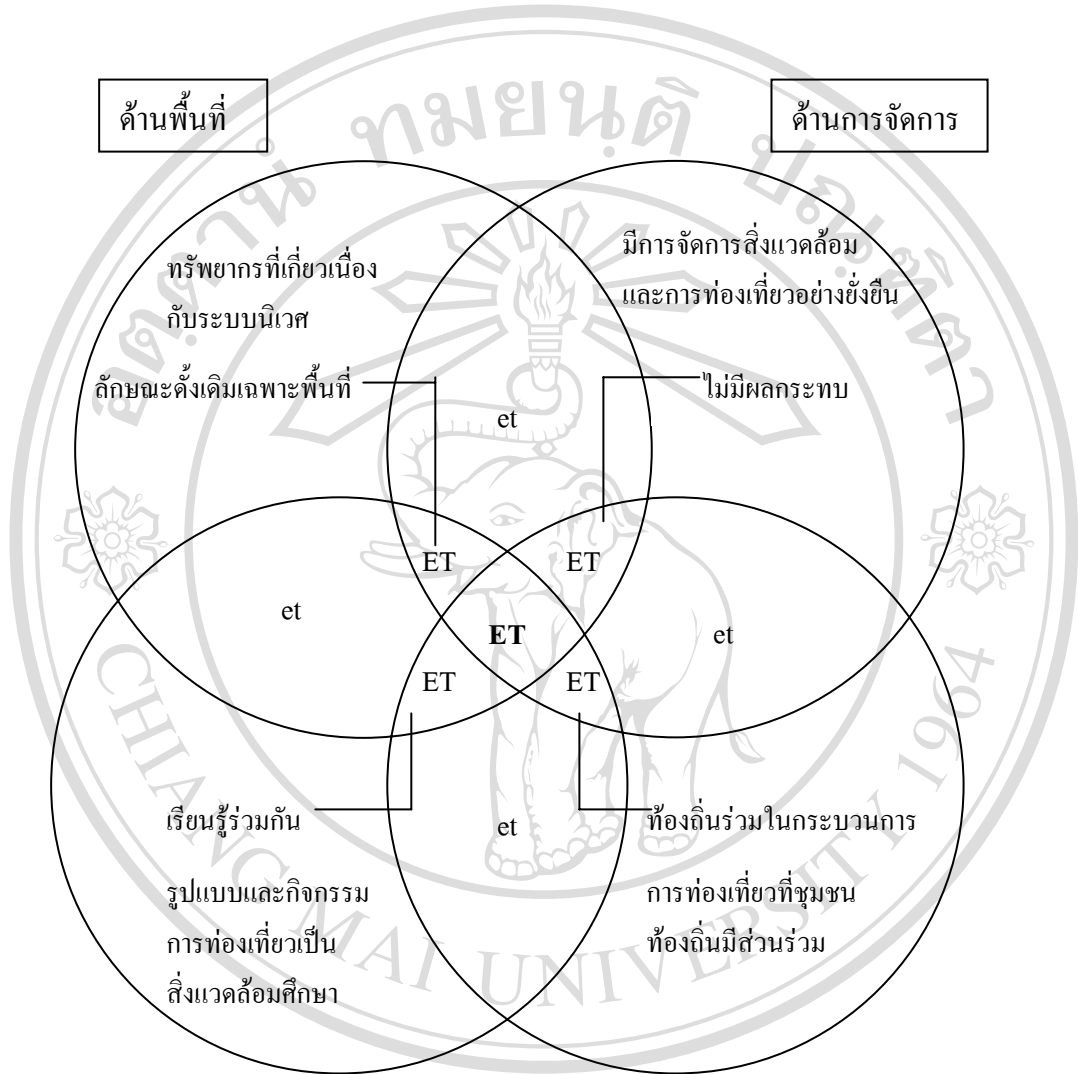
องค์ประกอบที่สอง คือ องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Responsible Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (no or low impact) มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบต่อมา คือ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมี การให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-based Tourism)

องค์ประกอบสุดท้าย คือ องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participant) ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้ หมายความว่ารวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อนำกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (grass root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)

จากองค์ประกอบทั้ง 4 ข้างต้น สามารถแสดงความสัมพันธ์ของหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

แผนภูมิ 1 หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ET, ET, et แสดงความเข้มข้นของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism

ที่มา: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542)

จากแผนภูมิ 1 กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบครบสมบูรณ์แล้ว จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สมบูรณ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, อ่างแล้ว) ได้กำหนดนโยบายหลักของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ 8 ประการดังนี้

1. ส่งเสริม ชักจูง ให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาสู่ประเทศไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าเพิ่มพูนเศรษฐกิจส่วนรวมโดยริบถ้วน
2. ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงประชากรในทุกภูมิภาค
3. อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด
4. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่ดี เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนให้มากขึ้น
5. เพิ่มความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้สามารถเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต่าง ๆ ในประเทศไทย ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัยของร่างกายและทรัพย์สินของตนและหมู่คณะ
6. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและเยาวชน เพื่อเป็นการเพิ่มสวัสดิการด้านการท่องเที่ยวแก่คนไทย
7. ส่งเสริมคนไทยเข้าทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มากที่สุด
8. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม อันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ โดยไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการสิ่งแวดล้อม ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นต้องมีการให้การศึกษาความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด การวางแผน ตลอดจนร่วมรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว และมีการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน

2.2. แนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

Pinchot (อ้างถึงในพวงเพชร ธนสิน, 2532) เป็นผู้บัญญัติคำว่า Conservation ขึ้นมา และได้ให้ความหมายไว้ว่า “The use of natural resources for the greatest good, for the greatest number, and for the longest time” และคำว่า Conservation ตามความหมายในพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน คือ การสงวนรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยรู้จักใช้ให้ถูกต้องและได้ผลคุ้มค่า ให้มีการคงอยู่หรือสูญเสียน้อยที่สุด

นิวัติ เรืองพานิช (2537) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (time and space) อีกด้วย ในประเด็นเดียวกัน วิชัย เทียนน้อย (2533) กล่าวถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติว่า เป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานที่สุด ดังนั้น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติจึงต้องกระทำด้วยความฉลาด แต่ไม่ได้หมายความว่า จะเก็บรักษาสินทรัพย์เหล่านั้นไว้โดยมิได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และพวงเพชร ธนสิน (อ้างแล้ว) กล่าวว่า การอนุรักษ์ ไม่ได้หมายความว่า เก็บไว้เฉย ๆ โดยไม่ใช้ แต่จะหมายความถึงการใช้อย่างฉลาดหรือใช้ให้ถูกต้อง ซึ่งหมายความรวมถึงการใช้อย่างประหยัดซึ่งรวมความถึงการระมัดระวังในการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ การใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุด ให้ประโยชน์ที่จะได้รับจากทรัพยากรนั้น ๆ คู่กับการที่ต้องสูญเสียทรัพยากร นั้น ๆ ไป

หลักการอนุรักษ์ธรรมชาติมี 3 ประการ (วิชัย เทียนน้อย, อ้างแล้ว) คือ ประการแรก เป็นการถนอม เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อพยายามคงสภาพทั้งปริมาณและคุณภาพเอาไว้ โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประการที่สอง เป็นการบูรณะฟื้นฟู คือ การบูรณะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับความเสียหายเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ ให้กลับคืนสภาพเดิมหรือเกือบคงเดิม อาจกระทำได้กับทรัพยากรธรรมชาติบางชนิด เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ และทุ่งหญ้า เท่านั้น และประการสุดท้าย การนำมาใช้ใหม่ คือการนำทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น การอนุรักษ์ ไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากร โดยที่ไม่ใช้ประโยชน์ แต่หมายถึงการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และใช้เป็นเวลานานที่สุด แต่ให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรให้น้อยที่สุด ซึ่งหลักการอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้แก่ การถนอม การบูรณะฟื้นฟู และการนำมาใช้ใหม่

- ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ

คูสิต พาณิชพัฒน์ (อ้างถึงในพวงเพชร ธนสิน, อ้างแล้ว) ได้ให้ความหมายของคำว่า ทรัพยากรธรรมชาติว่าหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ธรรมชาติได้สร้างสรรค์ขึ้นมาและสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่มนุษย์ หรือบางครั้ง หมายถึงสิ่งที่บังเกิดขึ้นตามธรรมชาติอันเป็นโภคทรัพย์ของประเทศ (Wealth of the country) ในความหมายเดียวกัน นิวัตี เรืองพานิช (อ้างแล้ว) ได้กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติ (natural resources) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีประโยชน์สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ หรือมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทุ่งหญ้า สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน รวมทั้งกำลังงานจากมนุษย์ด้วย

ทรัพยากรป่าไม้ (Forest Resources) หมายถึง พันธุ์ไม้ทุกชนิดที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีปริมาณต้นไม้หนาแน่นเพียงพอ มีพื้นที่กว้างขวางพอที่จะมีอิทธิพลต่อดินฟ้าอากาศในท้องถิ่นนั้น ๆ และทางนิเวศวิทยา มีความแตกต่างจากพื้นที่ดินภายนอกโดยทั่วไป เนื่องจากป่าเป็นที่กำเนิดของต้นน้ำลำธารต่าง ๆ เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่า หรืออาจจัดเป็นสถานพักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติ เช่น จัดเป็นวนอุทยานหรืออื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและ มีประโยชน์สำหรับมนุษย์ ซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ป่าไม้

- หลักการจัดการทรัพยากรป่าไม้

นิวัตี เรืองพานิช (2548) กล่าวว่า หลักการจัดการป่าไม้มีหลักการที่สำคัญ คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ป่าไม้ที่ได้รับการจัดการยังคงดำรงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ตลอดไปได้ โดยสามารถอำนวยประโยชน์แก่สังคมมนุษย์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม คือ ให้มีไม้และของป่าไว้ใช้สอย เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่ดี สามารถป้องกันการพังทลายของดิน บรรเทา อุทกภัย เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งรวมพันธุ์ของทั้งพืชและสัตว์ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การท่องเที่ยว และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

กล่าวโดยสรุป หลักการจัดการป่าไม้ คือ การใช้ป่าไม้และผลผลิตจากป่าไม้ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้ยาวนานที่สุด แต่ต้องให้สูญเสียป่าไม้และผลผลิตจากป่าไม้โดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากป่าไม้โดยทั่วถึงกันด้วย

2.3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งนำสนใจของนักท่องเที่ยว จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลาย ๆ อย่างผสมผสานกัน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวไว้หลายท่านด้วยกัน Burkart และ Mabrik (1981, อ้างถึงในสงกรานต์ ศรีจันทร์, 2546) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า

แหล่งหรือสถานที่ที่สามารถจะส่งเสริมหรือพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ควรต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 3 องค์ประกอบหรือที่รู้จักกันว่า 3A's ประกอบด้วย

สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เป็นองค์ประกอบแรกที่มุ่งบอกศักยภาพเชิงการท่องเที่ยวของสถานที่ สิ่งดึงดูดใจมีความหมายครอบคลุมค่อนข้างกว้างขวาง แต่อย่างน้อยที่สุดต้องมีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับความมีชื่อเสียง คุณภาพ ความสวยงาม คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งนี้อาจหมายรวมไปถึงคุณค่าเชิงวิชาการ การถ่ายทอดประสบการณ์ และการเรียนรู้

องค์ประกอบต่อมา คือ สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) องค์ประกอบส่วนนี้จัดเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการของสถานที่ก่อนการตัดสินใจเลือกเดินทางไปท่องเที่ยวนอกเหนือจากปัจจัยส่วนบุคคลที่จะเดินทางแล้ว ปัจจัยเชิงพื้นที่ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านพื้นฐาน เช่น ห้องสุขา ที่จอดรถ และอื่น ๆ ล้วนมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น สิ่งอำนวยความสะดวกต้องมีความเพียงพอและเหมาะสมกับประเภทและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนประกอบสุดท้ายคือ การเข้าถึง (Accessibility) การเข้าถึงเป็นองค์ประกอบที่จะเชื่อมโยงให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมสถานที่ หากขาดองค์ประกอบส่วนนี้ หรือมีองค์ประกอบนี้แต่สภาพไม่สมบูรณ์ อาจทำให้ศักยภาพเชิงการท่องเที่ยวลดลง ทั้งนี้การเข้าถึงส่วนใหญ่หมายถึงเส้นทางคมนาคมต้องมีความเหมาะสมกับสภาพหรือลักษณะของสถานที่/แหล่งท่องเที่ยว

ในประเด็นเดียวกัน Mill and Morrison (อ้างถึงในจิราวรรณ กาวิลละ, 2544) กล่าวโดยสรุปว่า แหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ในด้านความสวยงาม ความน่าประทับใจ สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ในเรื่องที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก หรือบริการอื่น ๆ ปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) ในเรื่องระบบการสื่อสารและสาธารณูปโภค การขนส่ง (Transportation) และการต้อนรับอย่างมิตรไมตรี (Hospitality)

ในประเทศไทย บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมีองค์ประกอบที่เป็นที่น่าสนใจอยู่ 3 ประการ คือ

ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังสถานที่นั้น ๆ โดยนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มย่อมสนใจสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทไม่เหมือนกัน

ประการที่สอง คือ ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility) เป็นปัจจัยที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง เช่น ถนนหนทาง สถานีขนส่งทางรถยนต์ รถประจำทาง เป็นต้น

สำหรับประการสุดท้าย ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาให้ได้รับความสุข ความสบาย และความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยวมาวันขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นเดียวกันนี้ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2550) ได้ให้ความเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวมีองค์ประกอบได้ถึง 5 ประการ คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เป็นความสวยงามและสิ่งที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ไว้คอยบริการให้นักท่องเที่ยวได้รับความสุข ความสบาย การเข้าถึง (Accessibility) มีทั้งแนวความคิดในการเข้าถึง และการเดินทาง กิจกรรมในการท่องเที่ยว (Activity) เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น และที่พัก (Accommodation) ซึ่งรวมถึง long stay, home stay, bed and breakfast, guest house และ youth hostel

จากข้อมูลข้างต้น แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวที่นั่น ควรมียุทธศาสตร์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ 5 ประการ คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การเข้าถึง (Accessibility) กิจกรรมในการท่องเที่ยว (Activity) และที่พัก (Accommodation) เพื่อให้นักท่องเที่ยวสนใจอยากเข้าไปเยือนสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่น นอกจากนั้นเกิดความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยว เกิดความสบาย และเกิดความรู้สึกปลอดภัยในการไปเยือนสถานที่ท่องเที่ยว

2.4. แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด

Kotler (1996, อ้างถึงในสุทธิทิพย์ ชูชาติ, 2544) ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ทางการท่องเที่ยว การใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า 4Ps เป็นกลยุทธ์หรือเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การตลาดประสบความสำเร็จ มียุทธศาสตร์ที่ 4 ประการ ได้แก่

ผลิตภัณฑ์ (Product) ซึ่งในที่นี้จะหมายถึงผลิตภัณฑ์ที่ประกอบไปด้วย พื้นฐานการออกแบบ การนำเสนอ การบริการ ยี่ห้อ ผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวยังมีส่วนประกอบที่สำคัญต่อไปนี้อยู่ด้วย ได้แก่ ความน่าประทับใจและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและวัฒนธรรม สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการของแหล่งท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีที่พักประเภทต่าง ๆ ร้านอาหาร ระบบการขนส่ง กิจกรรม

ด้านกีฬาและนันทนาการ ร้านขายของที่ระลึก บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ การเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกสบายและความรวดเร็วในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการจัดสร้าง ปัจจัยพื้นฐานการผลิต

ราคา (Price) ราคาของสินค้าและบริการในเรื่องการท่องเที่ยวไม่แน่นอนคงที่ มีความยืดหยุ่นสูง ขึ้นอยู่กับฤดูกาล วันหยุด และกิจกรรมซึ่งจัดในการนันทนาการและการใช้เวลาว่างของผู้บริโภค ราคายังเปลี่ยนแปลงตามสถานะเศรษฐกิจการเมืองในช่วงเวลานั้นด้วยราคายังมีความสัมพันธ์กับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา คู่แข่ง การแข่งขัน

สถานที่ (Place) หรือช่องทางการจัดจำหน่าย (Distribution) ในด้านวัตถุประสงค์ของการตลาดสถานที่หมายถึงจุดขายทั้งหมดที่จัดทำให้ผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวหรือสถานบริการทางด้านการท่องเที่ยว

การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต้องอาศัยเครื่องมือในการส่งเสริมการตลาดอันประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ และการขายโดยบุคคล

ในทำนองเดียวกัน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (อำนวยการในพระสมศักดิ์ สิริจิน โท, 2546) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดไว้ 4 ตัว คือ

Product หมายถึง ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สินค้า บริการ หรือความคิดที่จะเสนอขายต่อผู้บริโภค สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แล้วสินค้าที่จะเสนอขายก็คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ซึ่งเป็นของดีที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งแต่ละแห่งก็จะมีของดีเป็นของตนเอง บางแห่งก็เหมือนกัน บางแห่งก็แตกต่างกันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น แต่สำคัญคือ แต่ละชุมชนจะต้องมีจุดขายที่เป็นจุดเด่น เป็นเอกลักษณ์หรือเป็นตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Product Position) ที่ทำให้แต่ละชุมชนแตกต่างกัน จุดเด่นนี้ต้องสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นแต่ละชุมชนก็จะมีอัตลักษณ์เป็นจุดขาย

Price หมายถึง การตั้งราคา คือค่าบริการสำหรับนำเที่ยวภายในชุมชน พื้นที่ วิเคราะห์จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Consumers Behavior) แล้ว ราคาจะมีผลกระทบต่อ การตัดสินใจเลือกที่จะเที่ยวใน โปรแกรมของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น้อยมาก เพราะนักท่องเที่ยวจะพิจารณาถึงทรัพยากรในชุมชนหรือพื้นที่ว่าจะตอบสนองความต้องการของตนได้หรือไม่มากกว่า

Place หมายถึง ช่องทางการจัดจำหน่าย คือวิธีการที่จะทำอย่างไรให้การท่องเที่ยวสามารถเสนอขายแก่ลูกค้าได้ และลูกค้าจะซื้อบริการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างไร

Promotion หมายถึง การส่งเสริมทางการตลาด เป็นการติดต่อสื่อสารทางการตลาดเพื่อให้ลูกค้าได้รู้จักชุมชนของเรา เพราะถ้าหากขาดการติดต่อสื่อสารแล้ว ลูกค้าที่อยู่ทุกมุมโลกก็คงไม่รู้จักท้องถิ่นของเรา เมื่อไม่รู้จักก็จะไม่มาเที่ยว การส่งเสริมการตลาด จะมีเครื่องมือในการส่งเสริมที่เป็น

พื้นฐานอยู่ 4 อย่าง คือ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การขายโดยพนักงาน และการส่งเสริมการขาย

ในขณะเดียวกัน ออคูลย์ จาตุรงค์กุล (2542) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Marketing Mix) หรือ 7Ps ที่ใช้ประกอบการตัดสินใจและวางแผนการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดซึ่งมี ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งที่สนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ได้ คือ สิ่งที่ผู้ขายต้องมอบให้แก่ลูกค้าและลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ โดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์ที่อาจเป็นสิ่งซึ่งจับต้องได้และผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้

ด้านราคา (Price) หมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของบริการกับราคา (Price) ของบริการ ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาลูกค้าจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น การกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการชัดเจนและง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่ต่างกัน

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการนำเสนอบริการให้แก่ลูกค้าซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของลูกค้าในคุณค่าและคุณประโยชน์ของบริการที่น่าเสนอ ซึ่งจะต้องพิจารณาในด้านทำเลที่ตั้ง (Location) และช่องทางในการนำเสนอบริการ (Channels)

ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารให้ผู้ใช้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมการใช้บริการและเป็นกุญแจสำคัญของการตลาดสายสัมพันธ์

ด้านบุคลากร (People) ซึ่งต้องอาศัยการคัดเลือก การฝึกอบรม การจูงใจ เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าให้แตกต่างเหนือคู่แข่งขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการต่าง ๆ ขององค์กร เจ้าหน้าที่ต้องมีความสามารถมีทัศนคติที่สามารถตอบสนองต่อผู้ให้บริการ มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา สามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร

ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) เป็นการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพให้กับลูกค้า โดยพยายามสร้างคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management) ทั้งทางด้านกายภาพและรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายสะอาด เรียบร้อย การเจรจาต้องสุภาพอ่อนโยน และการให้บริการที่รวดเร็ว หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ลูกค้าควรได้รับ

ด้านกระบวนการ (Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานที่ปฏิบัติในด้านการบริการ ที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็วและทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจ

ในประเด็นเดียวกัน ชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2546) กล่าวว่า ธุรกิจที่ให้บริการจะใช้ส่วนประสมการตลาดบริการ หรือ 7Ps ซึ่งประกอบด้วย

ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง บริการจะเป็นผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่ง แต่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีตัวตน (Intangible product) ไม่สามารถจับต้องได้ มีลักษณะเป็นอาการนาม ไม่ว่าจะเป็นความสะอาด ความรวดเร็ว ความสบายใจ การให้ความเห็น การให้คำปรึกษา เป็นต้น บริการจะต้องมีคุณภาพเช่นเดียวกับสินค้า แต่คุณภาพของบริการจะต้องประกอบมาจากหลายปัจจัยที่ประกอบกัน ทั้งความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของพนักงาน และความต่อเนื่องของขั้นตอนการส่งมอบบริการ ความสวยงามของอาคารสถานที่ รวมถึงอรรถาธิบายไมตรีของพนักงาน ผลิตภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่า (Value) ในสายตาลูกค้า

ราคา (Price) หมายถึง มูลค่าของบริการในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุนของลูกค้า ซึ่งลูกค้าจะทำการเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าและราคา ถ้ามูลค่าของการบริการสูงกว่าราคา จะทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อบริการนั้น

การจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบไปด้วยสถาบันและกิจการที่ใช้เพื่อให้บริการต่อลูกค้า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมในการนำเสนอบริการให้แก่ลูกค้า ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของลูกค้าในคุณค่าและคุณประโยชน์ของบริการที่นำเสนอ ซึ่งจะต้องพิจารณาในด้านทำเลที่ตั้ง (Location) และช่องทางในการนำเสนอบริการ (Channels)

การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง กระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้บริการและกลุ่มผู้ใช้บริการ เป้าหมายเพื่อชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรม การใช้บริการและเป็นคุณเจตาคำคัญของการตลาดสายสัมพันธ์ การส่งเสริมการตลาดของธุรกิจบริการจะมีความคล้ายกับธุรกิจขายสินค้า กล่าวคือ การส่งเสริมการตลาดของธุรกิจบริการทำได้ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การให้ข่าว การลดแลกแจกแถม และการตลาดทางตรงผ่านสื่อต่าง ๆ

บุคคล (People) พนักงานของธุรกิจ ต้องมีการแต่งตัวที่เหมาะสม หน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใส พุดจาไพเราะ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและเกิดความเชื่อมั่นว่า บริการที่ซื้อจะดีด้วย นอกจากนี้ต้องมีความสามารถ มีทัศนคติที่ดี สามารถตอบสนองต่อลูกค้า มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งพนักงานจะมีคุณลักษณะเหล่านี้ได้นั้นจะต้องอาศัยกระบวนการ

ในการคัดเลือกพนักงาน การฝึกอบรมพนักงาน และการจูงใจพนักงาน เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical evidence and presentation) เป็นการสร้างและนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพให้กับลูกค้า โดยพยายามสร้างคุณภาพโดยรวม ทั้งทางด้านกายภาพและรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การเจรจาต้องสุภาพอ่อนโยน และการให้บริการที่รวดเร็ว หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ลูกค้าควรได้รับ

กระบวนการให้บริการ (Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานที่ปฏิบัติในด้านบริการ ที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการ เพื่อส่งมอบคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้าได้รวดเร็วและประทับใจลูกค้า ธุรกิจบริการนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ ดังนั้นกระบวนการให้บริการจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับธุรกิจนี้ และเป็นความแตกต่างอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์อื่นภายนอกตลาดบริการ

สรุปได้ว่า แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ในเชิงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีส่วนประกอบ คือ Product เป็นการบริการ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ส่วนประกอบที่สองคือ Price เป็นราคาของสินค้าและบริการในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ซึ่งราคานี้มีความยืดหยุ่นได้ ส่วนประกอบถัดมา คือ Place เป็นช่องทางที่จะเข้าถึงนักท่องเที่ยว หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นสถานที่ในการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักมากขึ้น ส่วนประกอบที่สี่ คือ Promotion ต้องมีการส่งเสริมการขายซึ่งได้แก่ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ขายโดยบุคคล และการส่งเสริมการขาย นอกจากนี้ยังมีส่วนประกอบ People ซึ่งพนักงานควรได้รับการคัดเลือก ให้เหมาะสมกับงาน แต่งตัวสะอาดเรียบร้อย ส่วนประกอบที่หก Physical evidence การสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและรูปแบบการให้บริการให้กับลูกค้า และส่วนประกอบสุดท้าย Process ส่งมอบคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้าได้รวดเร็วและประทับใจลูกค้า

2.5. แนวคิดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

- ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity)

การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ เป็นการศึกษาปัจจัยชี้วัดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยว คุณลักษณะโดยทั่วไปของขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ ขนาดของพื้นที่รองรับ ประเภทของกิจกรรม และประสบการณ์หรือลักษณะนิสัยของนักท่องเที่ยว ระดับความ

หนาแน่นที่ยังคงให้ความพึงพอใจต่อกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะผันแปรแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว กรมป่าไม้ ได้สรุปเป็นคำจำกัดความได้ว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยววัดได้ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ ในปริมาณที่จะทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด และยังคงรักษาสภาพการท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวมีความพอใจและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาจะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้ หมายถึง ปริมาณการใช้ประโยชน์พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่พื้นที่นั้นจะสามารถแบกรับไว้ได้ก่อนที่จะเกิดความเสื่อมโทรมขึ้น (2540, โครงการขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ : 2-15, ระบบออนไลน์) ประเด็นเดียวกัน มนัส สุวรรณ (2541, อ้างถึงในลลิตีก ฤทธิเนติกุล และคณะ, 2547) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่โดยกล่าวว่า ธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ย่อมมีขีดจำกัดความสามารถที่จะรับได้อยู่หนึ่งระดับ ระดับความสามารถที่จะรับได้นี้แตกต่างกันไปตามความแตกต่างทางด้านกายภาพและชีวภาพของพื้นที่และกิจกรรมของมนุษย์ที่กระทำในพื้นที่นั้น ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เกินขีดจำกัดนี้แล้วจะทำให้สภาพและความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไปจนเกิดปัญหาต่อเนื้ออื่น ๆ ตามมา สามารถแยกพิจารณาเป็น 3 ประเด็น คือ

ความสามารถที่จะรับได้ทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึง ลักษณะหรือสภาพทางกายภาพของสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามความประสงค์ เป็นขีดจำกัดที่กำหนดได้ชัดเจนและจับต้องได้มากกว่า เช่น ขนาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แน่นอนตายตัว ย่อมเป็นตัวกำหนดว่าจะสามารถสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างได้จำนวนมากน้อยเท่าใด เป็นต้น

ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ความสามารถของสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของสถานที่ท่องเที่ยวที่จะพัฒนาเพื่อให้หรือขายบริการแก่ผู้มาเที่ยว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในจำนวนสูงสุด โดยไม่ทำให้เกิดภาวะแออัด

ความสามารถที่จะรับได้ทางนิเวศ (Ecological Carrying Capacity) หมายถึง ความสามารถของสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติในและบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาที่เกิดจากการพัฒนาสถานที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะการที่นักท่องเที่ยว

ไปรวมตัวอยู่ในพื้นที่หนึ่งเป็นจำนวนมากย่อมก่อให้เกิดความกดดันต่อพื้นที่นั้นโดยตรง ซึ่งบางครั้งอาจจะมากเกินไปกว่าพื้นที่นั้นจะรับได้

นอกจากนี้ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ย่อมมีขีดจำกัดของความสามารถที่จะรับได้อยู่ในระดับหนึ่ง ระดับความสามารถที่จะรับได้นี้แตกต่างกันไปตามความแตกต่างทางด้านกายภาพและชีวภาพของพื้นที่ และกิจกรรมของมนุษย์ที่กระทำในพื้นที่นั้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ด้วยความปลอดภัยและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ โดยไม่ทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายหรือถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด ทั้งนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐาน และความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

สรุปได้ว่า ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใด ๆ เพื่อไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ ซึ่งพิจารณาได้เป็น 3 ประเด็น คือ ความสามารถที่จะรับได้ทางกายภาพ ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม และความสามารถที่จะรับได้ทางนิเวศ เพื่อให้สิ่งแวดล้อมนั้นเกิดความสมดุล และนักท่องเที่ยวก็สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุดโดยมีผลกระทบน้อยที่สุดต่อธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ ด้วย

- ขีดจำกัดความเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ (Limits of Acceptable Changes)

การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เนื่องจากขีดความสามารถในการรองรับได้จะผันแปรตามลักษณะตามธรรมชาติและลักษณะทางสังคม ยิ่งไปกว่านั้นขีดความสามารถในการรองรับได้ยังผันแปรตามช่วงเวลาอีกด้วย และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวไม่ได้เกิดจากจำนวนของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่รวมไปถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย จึงเป็นการยากที่จะกำหนดขีด

ความสามารถในการรองรับได้ออกมาเป็นสูตรสำเร็จหรือตัวเลขที่แน่นอนได้ แนวความคิดที่ได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลายกันโดยทั่วไปก็คือ การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยการกำหนดมาตรฐานระดับผลกระทบที่ยอมรับได้ โดยใช้วิธีการประเมินขีดจำกัดของผลกระทบที่ยอมรับได้ หรือสภาพหรือเงื่อนไขขององค์ประกอบทางชีวกายภาพ และองค์ประกอบทางสังคมที่เหมาะสมหรือยอมรับได้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ขีดจำกัดของการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ (Limit of Acceptable Change)

McCool ได้ให้กรอบความคิดของระบบการวางแผนตามแนวความคิดของขีดจำกัดของการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ (Limit of Acceptable Change Planning System) คือวัตถุประสงค์ของการวางแผนและการจัดการจะต้องมีความเฉพาะเจาะจงและบ่งชี้ว่าอะไรจะต้องถูกดูแล จัดการ หรือปกป้องรักษาด้วยการบริหารจัดการ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีอยู่ตลอดเวลาในระบบธรรมชาติ อีกทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบธรรมชาติ นอกจากนั้นแล้วการบริหารจัดการ จะต้องหาคำตอบว่าการเปลี่ยนแปลงมากแค่ไหนที่ยอมรับได้ และการติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมผลที่เกิดขึ้น (การเปลี่ยนแปลง) จากการบริหารจัดการจะต้องมีการตัดสินใจหรือบ่งชี้ว่าการจัดการนั้นเป็นผลหรือไม่ (1996, โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ : 2-23, อ้างแล้ว)

2.6. แนวคิดเรื่องชุมชนกับการท่องเที่ยว

เป็นที่ทราบกันดีว่าในโลกปัจจุบันเราไม่อาจที่จะปฏิเสธการพัฒนาไปได้ การท่องเที่ยวจึงถูกใช้เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้ได้รับความเจริญก้าวหน้านอกเหนือจากการสร้างงานให้เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันเราก็ไม่อาจที่จะปฏิเสธผลพวงทั้งด้านดีและด้านเสียที่มาจาก การท่องเที่ยวสู่ชุมชนนั้น ๆ ได้เช่นกัน ในที่นี้จะอธิบายแนวคิดที่เกี่ยวข้องเนื่องระหว่างชุมชนกับการท่องเที่ยวไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

- ผลดีที่มาจากการท่องเที่ยวต่อสถานะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ผลดีที่มาจากการท่องเที่ยวต่อสถานะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน มีอยู่ 2 ทาง คือ ผลทางเศรษฐกิจ และผลทางสังคม สำหรับผลทางเศรษฐกิจนั้นทำให้ชุมชนเกิดการสร้างงาน เกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการท่องเที่ยว เกิดระบบตลาดเมื่อมีการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้และปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นแก่การบริการท่องเที่ยว เกิดระบบการผลิตวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อป้อนระบบตลาด มีรายได้จากแหล่งรายได้ใหม่ที่เกิดจากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากรายได้เดิม ครอบครัวชุมชนจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม นอกจากนั้นแล้ว ผลทางสังคมก็มีมากมายหลายตัวอย่าง เช่น เกิดการพัฒนาในทางสร้างสรรค์ขึ้นในสังคม จะมีสัญญาณทางสังคมเกิดขึ้นอันเนื่องจากการตกลงในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบการท่องเที่ยวของสมาชิกชุมชน (Social Contact) มีการติดต่อทางสังคมที่มีรูปแบบมากขึ้น (Formal Social Contact) สาธารณูปโภคของชุมชน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา อาจได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุง เนื่องจากการมีระบบการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนจะถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษาของตัวเอง และบริการทั้งทางการศึกษาในรูปแบบและนอก รูปแบบ (Formal and Informal Education) ในด้านบริการ เทคนิค และอื่น ๆ จะเกิดการพัฒนาด้าน

สาธารณสุข เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยจากโรคภัย สืบเนื่องจากการบริโภค การบริการทางสังคมอื่น ๆ เช่น ความปลอดภัยและการมีระเบียบ อิศระของสังคม จะได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น

- ผลเสียที่มาจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับชุมชน

นอกจากผลดีจากการท่องเที่ยวแล้ว ก็ยังมีผลเสียที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ ขนาดของชุมชนเติบโตเกินไปถ้าปัจจัยดึงดูดจากการท่องเที่ยวมีกำลังมากและไม่ได้รับการจัดการที่ดี โครงสร้างการบริหารชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ถ้าอิทธิพลการท่องเที่ยวมีมาก และไม่ได้รับการจัดการให้ดี และวัฒนธรรมเดิมและวิถีชีวิตของชุมชนได้รับผลกระทบและถูกกลืนจากอิทธิพล วัฒนธรรมและแนวทางชีวิตจากภายนอก

จากงานศึกษาของ Peace, Moscardo and Ross (1996, อ้างถึงในสุวณี ทรัพย์พิบูลย์ผล, 2544) ได้สรุปออกมาเป็นตารางแสดงผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบที่มีผลต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ดังตาราง 2 นี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2 แสดงผลดีผลเสียที่มาจากการท่องเที่ยว

สาเหตุที่มาจากการท่องเที่ยว	ผลดี	ผลเสีย
- การใช้วัฒนธรรมเพื่อเป็นสินค้าดึงดูดนักท่องเที่ยว	- เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมและการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ - เป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมศิลปะงานแสดง และภาษา	- วัฒนธรรมถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับธุรกิจการท่องเที่ยว - เป็นการแบ่งแยกและปะปนผู้คนในกิจกรรมวัฒนธรรม - เป็นการลွ่บล้างความเป็นส่วนตัว
- การติดต่อโดยตรงระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว	- ทำลายด้านลบของแบบแผนตายตัวลง - เพิ่มโอกาสทางสังคม	- มีการแพร่กระจายด้านลบของแบบแผนตายตัว - เพิ่มพูนความรู้สึกของการทำธุรกิจค้าขาย - แพร่เชื้อโรคต่าง ๆ - ผลกระทบจากการสาธิตให้เห็น
- มีการเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคม	- เกิดการสร้างฐานะและเพิ่มโอกาสในสังคม ลดความไม่เสมอภาคลง	- เกิดความตึงเครียดขัดแย้งกันในชุมชน - เพิ่มความเป็นชนชั้น - สูญเสียภาษา
- การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคจากการท่องเที่ยว	- เพิ่มโอกาสการผ่อนคลายในอารมณ์	- เสียโอกาสการใช้สถานที่และกิจกรรมการผ่อนคลายในอารมณ์
- การเพิ่มประชากรจากการท่องเที่ยวและนันทนาการ	- ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านการแพทย์ การศึกษา และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ	- เพิ่มแหล่งมั่วสุม - เพิ่มอาชญากรรม

ในประเด็นเดียวกันนี้ พลอยศรี โปราณนันทน์ (2544) มีความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลดี และผลเสียของชุมชนในเรื่องสิ่งแวดล้อมว่า สิ่งสำคัญในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวด้าน สิ่งแวดล้อมคือความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวมีโอกาสที่จะสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากมีการวางแผนพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วก็จะสามารถสร้าง ผลกระทบในเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น เป็นการช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์ สัตว์ป่าและพื้นที่ธรรมชาติที่สำคัญ ช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี สำหรับนักท่องเที่ยว ช่วยปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวชื่นชอบที่จะเดินทางไปยังสถานที่ที่สะอาด และปราศจากมลภาวะ และเป็นการสร้างความตระหนักด้าน สิ่งแวดล้อมแก่ผู้คนในท้องถิ่นเพื่อช่วยอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

หากไม่มีการวางแผนการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดผลเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มลภาวะทางน้ำ มลภาวะทางอากาศและเสียงที่เกิดจากยานพาหนะของนักท่องเที่ยว ทัศนศ ะอูดจากต ัฒนา และการกำจัดของเสียที่เกิดจากนักท่องเที่ยว การทำลายระบบนิเวศในพื้นที่ ธรรมชาติโดยการใช้ประโยชน์มากเกินไป การทำลายแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานจาก การใช้ประโยชน์มากเกินไป และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้ที่ดินที่ไม่ถูกต้อง

- การยอมรับและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การได้รับการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งหรือการต่อต้านจากชุมชนในภายหลัง ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนที่ตั้งอยู่รอบๆ แหล่งท่องเที่ยว ควรได้รับการพิจารณาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการ ส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวจะมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นในระยะยาว ผล ต่อเนื่องที่ตามมาคือชุมชนจะตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่ง เท่ากับเป็นการส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ หวงแหน รักษาทรัพยากรท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบของการ มีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่มีความเป็นไปได้ เช่น การพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low scale-Low impact tourism development) การเป็นมัคคุเทศก์ (Nature guide) การนำสินค้าพื้นบ้านหรืองานหัตถกรรมมาขายเป็นของที่ระลึก เป็นต้น (โครงการ ศึกษาศามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ : 2-13, อ้างแล้ว)

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สงกรานต์ ศรีจันทร์ (2546) ทำงานวิจัยเรื่องการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพัฒนา: กรณีศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาบริบทของศูนย์พัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายในศูนย์ฯ เพื่อศึกษาแนวทางและมาตรการในการพัฒนาศูนย์ฯ ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวและพัฒนา และเพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของศูนย์ฯ ให้ยั่งยืนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนา ซึ่งผลการศึกษารังนี้ทำให้ทราบว่า ศูนย์ฯ ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่สำหรับการศึกษาค้นคว้า ทดลองและสาธิตด้านการเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่เพื่อชุมชนในท้องถิ่นสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ มิใช่เป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังทราบอีกว่า ศูนย์ฯ มีโครงสร้างองค์ประกอบภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกายภาพของพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ความหลากหลายทางชีวภาพและกิจกรรมที่น่าจะสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ แต่ที่พบว่ามีข้อจำกัดคือ บุคลากร งบประมาณเฉพาะการท่องเที่ยว บริการพื้นฐานบางประการ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ และร้านอาหาร อีกทั้งยังทำให้ทราบว่าศูนย์ฯ น่าจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนา ที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดประสบการณ์และการเรียนรู้จากการดำเนินงานสู่สาธารณะชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ต้องสนับสนุนให้มีการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวตามหลักวิชาการมากขึ้น และทราบว่าความหลากหลายทางชีวภาพที่เกิดจากการดำเนินการของศูนย์ฯ กลายเป็นเสน่ห์ที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

พรหมมินทร์ พวงมาลา (2544) ศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน บ้านแม่กำปอง หมู่ 3 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาวะการณ์ด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง และค้นหาองค์ความรู้และศักยภาพชุมชนในด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนบ้านแม่กำปอง ผลการวิจัยพบว่า สภาวะการณ์ท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ถูกต้องและชัดเจนขึ้น มีรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นขั้นเป็นตอน ชาวบ้านมีความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ มีแนวทางที่ถูกต้องในการจัดสรรรายได้ให้กับชุมชนและประชาชน

ยศ สันตสมบัติ (2547) ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามว่าชุมชนท้องถิ่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีระบบและภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรอย่างไร การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมและศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรอย่างไร รวมทั้งจะเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนและระบบการจัดการทรัพยากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร โดยคาดหวังว่าผลของงานวิจัยจะนำไปสู่การวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวและดูแลทรัพยากรธรรมชาติ งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า บริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตภาคเหนือตอนบนเชื่อมโยงกับปัญหา ความด้อยพัฒนาและความเป็นคนชายขอบของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งถูกกระทำให้กลายเป็น “ผู้ถูกเที่ยว” ปัญหาพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงอยู่ที่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การเสริมองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากร การฟื้นฟูจิตสำนึกในธรรมชาติ แวดล้อมและศักดิ์ศรีทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อีกทั้งการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านและระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมในลักษณะเช่นนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีศักยภาพสำคัญในการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ชุมชนหันมาอนุรักษ์และพัฒนาธรรมชาติแวดล้อมอย่างยั่งยืน

โยธิน จันทวี (2548) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง: กรณีศึกษาโครงการสถานีสาคิดและถ้ำทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่โครงการสถานีสาคิดและถ้ำทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผลการศึกษาพบว่าสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวคือ สภาพพื้นที่ภายในโครงการ เป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางพันธุ์พืชและสัตว์ป่า มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลาย มีการให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วย ความรู้ด้านธรรมชาติ ป่าไม้ แหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ร่วมในการจัดการวางแผนงาน แต่ไม่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

จิราเจตน์ อุคมศรี (อ้างแล้ว) ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เพื่อศึกษาบริบททางด้านกายภาพและสังคม ของพื้นที่เพื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลโป่งน้ำร้อน

อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ว่า บริบททางด้านกายภาพของตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรธรรมชาติพืชพรรณในป่าไม้และสัตว์ป่าประมาณ 56 ชนิด การท่องเที่ยวในพื้นที่โป่งน้ำร้อนมีปัจจัยดึงดูดที่สำคัญ คือ ความสวยงามของลำน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของสภาพป่าไม้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวผจญภัยกึ่งอนุรักษ์ ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนที่ทำรายได้มากกว่าอาชีพการท่องเที่ยว และเป็นอาชีพดั้งเดิม จึงทำให้ประชาชนไม่สนใจในการทำอาชีพท่องเที่ยว และไม่มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ และแบ่งผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในตำบลโป่งน้ำร้อน ควรเป็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่คำนึงถึงการสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านในพื้นที่ เป็นการกระจายรายได้สู่ประชาชน

อุไรวรรณ ทองกาย (อ้างแล้ว) ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของสวนพฤกษศาสตร์ฯ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า สวนพฤกษศาสตร์ฯ มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับปานกลางในด้านความดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง และความสามารถในการรองรับของพื้นที่ อย่างไรก็ตามในการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ฯ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังจำเป็นต้องปรับปรุงด้านพื้นที่ในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการในส่วนของการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรมและการให้การศึกษา ตลอดจนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ผู้ศึกษาได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ฯ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 ด้าน คือ การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ การให้การศึกษา และสร้างจิตสำนึก การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และการโฆษณาประชาสัมพันธ์

อนุชา ปัญจกันต์ (2545) ทำการศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง : กรณีศึกษา ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ซึ่งการศึกษารั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสอดคล้องของแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย กับ

แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศึกษาถึงการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย เป็นการทำงานโดยมีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ การพักผ่อน สำหรับสภาพปัญหาที่สำคัญคือ การบุกรุกพื้นที่ป่า เกิดไฟไหม้ป่า ขาดป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสน้อยในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยว

สิริวิวัฒนา ใจมา (2546) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ในประเด็นสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งรูปแบบการจัดการกิจกรรมและบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้ง ศึกษาศักยภาพและองค์ความรู้ภายในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงด้านต่าง ๆ ที่นำมาใช้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก่อนการพัฒนาทั้งในรูปของผู้ประกอบการที่ได้รับผลประโยชน์ และผู้ถูกท่องเที่ยวที่เป็นผู้เสียประโยชน์ซึ่งสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมามีได้เกิดปัญหาจากการจัดการ เนื่องจากการขาดความรู้และความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง ตลอดจนการขาดทักษะในการจัดการและการมีทัศนคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยวที่ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการ สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้น พบทั้งในเชิงลบ ได้แก่ การสะสมของขยะมูลฝอยที่ขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน และผลกระทบเชิงบวกที่มักเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าจะมีความชัดเจนเฉพาะในกลุ่มชาวบ้านที่มีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวก็ตาม

สาธิต เพชรน้อย (2549) ศึกษาการจัดการจรรยาภายในเขตคูเมืองเชียงใหม่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการจรรยาในเขตคูเมืองเชียงใหม่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และปัญหาและอุปสรรคของแนวทางการจัดการจรรยาในเขตคูเมืองเชียงใหม่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าสภาพการจรรยาในเขตคูเมืองเชียงใหม่มีปัญหาติดขัดเฉพาะช่วงเวลา

เร่งด่วนมากที่สุด และเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจราจรในเขตคูเมืองมีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาเป็นบางหน่วยงานเท่านั้น และการแก้ริ้วขบวนมีผลกระทบต่อการจราจรในเขตคูเมือง แต่ก็มีจัดการจราจรในเขตคูเมืองที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์โดยการจัดการแก้ริ้วขบวนทางน้ำในคูเมือง ซึ่งจะช่วยสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ได้ และจะช่วยลดผลกระทบด้านปัญหาการจราจรติดขัดบนท้องถนนและทำให้ระบบการจัดการน้ำในคูเมืองจะมีประสิทธิภาพขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งช่วยสนับสนุนกิจกรรมอื่น ๆ ของท้องถิ่นได้หลายรูปแบบ

เสาวลี ทองเจิม (2544) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการสภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวมากขึ้น ผลการศึกษาสรุปได้ว่าสภาพปัจจุบันของสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต อยู่ในขั้นเดือนถ้อยเนื่องจากองค์ประกอบของการจัดการสภาพแวดล้อมบางตัวมีความทรุดโทรม ควรได้รับการปรับปรุง

ปรีชา ผ่องเจริญกุล (2542) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาส่งเสริมรถสามล้อแรงคนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเมืองเชียงใหม่ โดยที่เชียงใหม่เป็นเมืองที่โด่งดังทางการท่องเที่ยว และเป็นเมืองเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ และมีศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ซึ่งมีการพัฒนาสั่งสมกันมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 700 ปี จนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อให้กิจการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่มีการขยายตัวและพัฒนาไปอย่างยั่งยืนมั่นคง จึงควรเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นสำคัญ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายส่งเสริมให้มีการใช้รถสามล้อแรงคนอย่างจริงจัง การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและอนุรักษ์สามล้อแรงคนด้วยการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่ต้องการใช้บริการรถสามล้อ และสำรวจความคิดเห็นทางด้านผู้จัดหาบริการสามล้อแก่นักท่องเที่ยว

พวงพิศ บุญระรัตน์ (2549) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบัน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามรู้จักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงครามโดยมีบุคคลแนะนำ ความคาดหวังด้านภาพรวมโดยทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านที่พัก ด้านอาหาร ด้านกิจกรรม ด้านร้านจำหน่ายของที่ระลึกมีน้อยกว่าการรับรู้จริง ในขณะที่การรับรู้จริงด้านสถานที่จอดรถน้อยกว่าที่คาดหวังไว้

อัญญา อ้นนานนท์ (2547) ศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจ รวมทั้งปัญหาในการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพอื่น และมีความเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้องว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือการนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งแสดงถึงความเป็นอยู่ของสังคมรวมทั้งวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และเที่ยวชมธรรมชาติโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

สรุปการทบทวนเอกสาร

จากแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่ได้ทบทวนแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวประเภทใดก็ตาม จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ แหล่งท่องเที่ยว ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ

ในด้านการท่องเที่ยว การพิจารณาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การพิจารณาถึงศักยภาพและความสามารถในการรองรับของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวอันอาจมีความดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะ ความสวยงามตามธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นแหล่งความรู้ ความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และในส่วนของความสามารถในการรองรับ อาจพิจารณาถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ห้องน้ำ ลานจอดรถ ไฟฟ้า ประปา และพิจารณาจากการเข้าถึงขนาดของพื้นที่ และการรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลาด้วย

ชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวย่อมได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวนั้นด้วย การเข้ามายังกิจกรรมการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงการที่ชุมชนได้รับประโยชน์และไม่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน และมีการกระจายรายได้กันอย่างทั่วถึง

การบริหารจัดการ การที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นประสบความสำเร็จได้ ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ไม่เพียงแต่ความมีชื่อเสียง ความสวยงาม หรือเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่เท่านั้น แต่

ต้องอาศัยการจัดการด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ การโฆษณา เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่อยู่ทั่วโลกได้รู้จักและอยากมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นมากขึ้น

2.8 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเชียงใหม่ในทิวเขาฟ้าหริ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบททางด้านป่าไม้ในการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ในทิวเขาฟ้าหริ วิเคราะห์องค์ประกอบในการจัดการการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ในทิวเขาฟ้าหริกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษาประโยชน์ที่ชุมชนรอบข้างจะได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ในทิวเขาฟ้าหริ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการศึกษาที่สมบูรณ์ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิดในการศึกษาความเหมาะสมดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดนี้ในการศึกษาบริบทของพื้นที่ในเชียงใหม่ในทิวเขาฟ้าหริ ได้แก่ ป่าไม้ และศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในเชียงใหม่ในทิวเขาฟ้าหริให้ตรงตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในที่นี้ศึกษาถึงเรื่องป่าไม้ในพื้นที่ของเชียงใหม่ในทิวเขาฟ้าหริว่าถูกทำลายไปมากหรือน้อยเพียงใด เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ เพื่อให้สภาพป่าไม้ถูกทำลายน้อยที่สุด และได้ประโยชน์มากที่สุด

แนวคิดเรื่ององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งประกอบได้ด้วย สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และการเข้าถึง (Accessibility) เพื่อทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

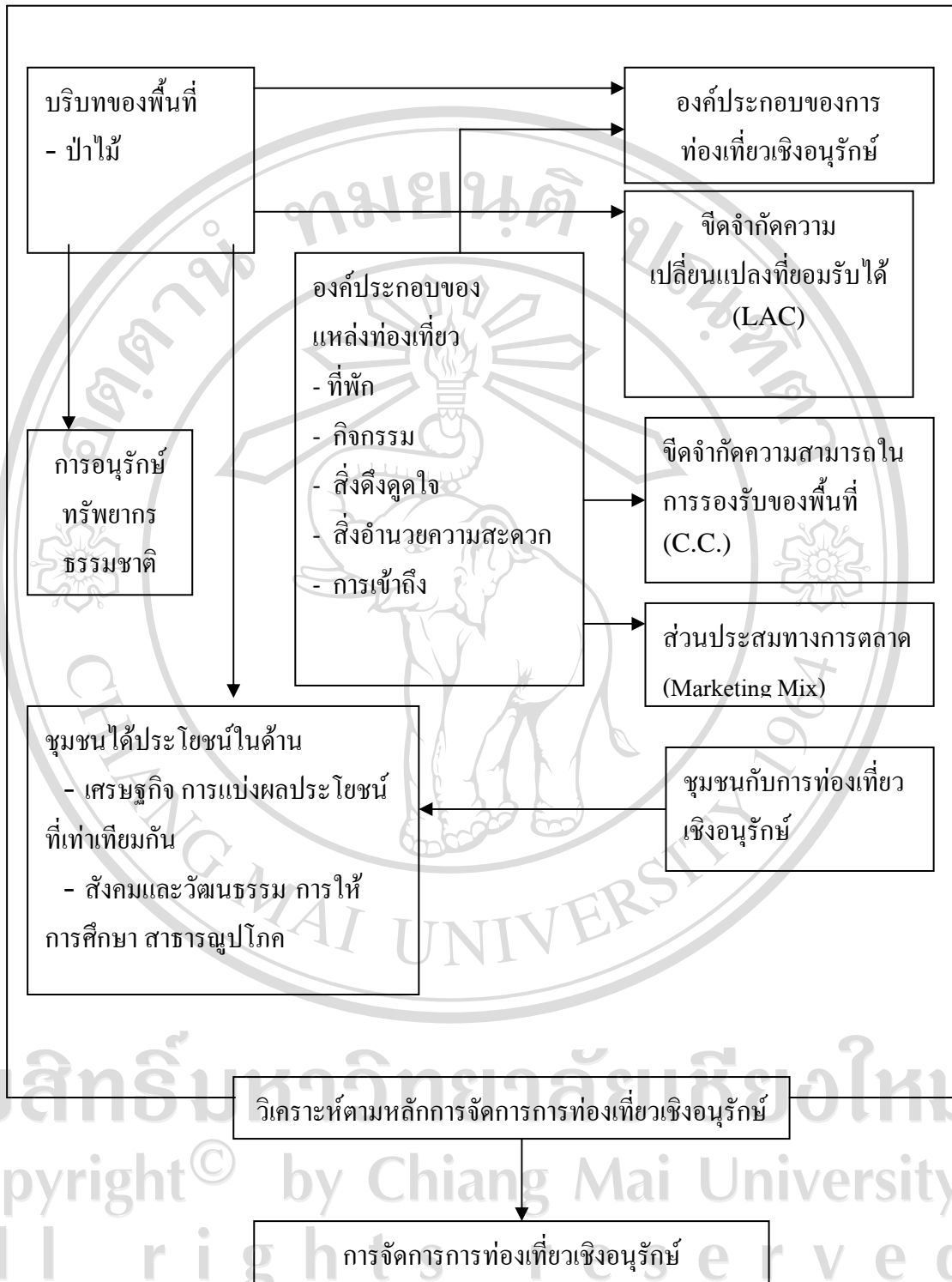
แนวคิดเรื่องส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งเป็นตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่หรือช่องทางในการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขาย ในสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรมีการจัดการทางด้านส่วนประสมทางการตลาดเพื่อให้การบริการของแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นสมบูรณ์มากขึ้น

แนวคิดเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละแห่งนั้น จำเป็นต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวที่นั่นได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของมนุษย์น้อยที่สุด รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่นต้องมีผลกระทบหรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ที่เรียกว่าเป็นขีดจำกัดของการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้

แนวคิดชุมชนกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาผลดีและผลเสียที่ชุมชนบ้าน
ตองกาเหนือ จะได้รับจากการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี และการท่องเที่ยวนี้ต้องเป็น
การท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับผลประโยชน์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
จากแนวคิดทั้งหมดข้างต้นนี้ สามารถเขียนออกมาในรูปของกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แผนภูมิ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา